

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الاصناف والاعمال
في الفقه والحديث

در هوای دوست

اصول و مبانی عرفانی امام خمینی رَضِيَ اللهُ عَنْهُ

امین شمشیری

سرشناسه: شمشیری، امین، ۱۳۶۶- • **عنوان و نام پدیدآور:** در هوای دوست: اصول و مبانی عرفانی امام خمینی رحمته الله علیه / امین شمشیری. • **مشخصات نشر:** قم: نشر معنویت تمدن ساز، ۱۴۰۱. • **مشخصات ظاهری:** ۲۲۱ ص: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م. • **شابک:** ۹۷۸-۶۲۲-۹۴۹۹۲-۱-۴ • **وضعیت فهرست نویسی:** فیبا • **یادداشت:** این اثر به همت «موسسه آموزش عالی حوزوی امام خمینی رحمته الله علیه فارس»، «واحد ادیان و فرق اداره کل تبلیغات اسلامی مازندران» و «موسسه معنویت تمدن ساز» تهیه شده است. • **یادداشت:** کتابنامه: ص: [۱۹۹]-۲۱۸. **یادداشت:** نمایه. • **عنوان دیگر:** اصول و مبانی عرفانی امام خمینی رحمته الله علیه. • **موضوع:** خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. - دیدگاه درباره عرفان **موضوع:** Khomeyni, Ruhollah, Leader and Founder of IRI -- Views on mysticism • **موضوع:** انسان (عرفان) * Man (Mysticism) • عرفان • Mysticism • اخلاق عرفانی * Mystical ethics • **شناسه افزوده:** سازمان تبلیغات اسلامی. اداره کل تبلیغات اسلامی استان مازندران. واحد فرق و ادیان • **شناسه افزوده:** موسسه آموزش عالی امام خمینی رحمته الله علیه استان فارس • **شناسه افزوده:** موسسه معنویت تمدن ساز • **رده بندی کنگره:** BP۲۸۴/۵ • **رده بندی دیویی:** ۲۹۷/۸۳ • **شماره کتابشناسی ملی:** ۹۰۰۴۹۰۱

در هوای دوست

اصول و مبانی عرفانی امام خمینی رحمته الله علیه

نویسنده: امین شمشیری

انتشارات: نشر معنویت تمدن ساز

طراح جلد: علی جعفری

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۱

شمارگان: ۱۰۰

قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۴۹۹۲-۱-۴

همه حقوق محفوظ است.

پایگاه‌های اینترنتی: www.ijks.ir • www.mtsaz.ir • کانال ارتباطی: [@mtsaz.ir](https://www.instagram.com/mtsaz.ir)

من در هوای دوست گذشتم ز جان خویش
دل از وطن بریدم و از خاندان خویش

دیوان امام علیه السلام، ص ۱۳۳

فهرست

پیشگفتار.....	۱۳
جایگاه معنوی امام <small>علیه السلام</small>	۱۳
تلاش در کمرنگ سازی جاذبه امام و تحریف او.....	۱۶
معرفی امام خمینی <small>علیه السلام</small> و آثار عرفانی ایشان.....	۱۷
من در هوای دوست گذشتم ز جان خویش.....	۱۷
بخش اول: عرفان و مبدأ انسان (توحید).....	۱۹
۱. درآمد.....	۲۱
۲. توحید؛ چیستی، اهمیت و اقسام.....	۲۱
۳. بسط دهندگان طریق توحید.....	۲۵
۴. موانع طریق توحید.....	۲۶
۴-۱. انکار مقامات ارباب معرفت.....	۲۷
۴-۲. مخالفان معارف توحیدی.....	۲۹
۴-۳. حُب دنیا و اشتغال به آن.....	۳۴
۴-۴. گرفتاران به اصطلاحات علمی.....	۳۶
۴-۴-۱. گروه نخست؛ صیادان قلوب.....	۳۶
۴-۴-۱-۱. روایاتی در مذمت گروه نخست.....	۳۷

- ۴۰..... ۲-۴-۴. گروه دوم .....
- ۴۱..... ۵. آثار توحید.....
- بخش دوم: عرفان و انسان (بیداری، تهذیب، تواضع و اخلاص)..... ۴۵**
- ۴۷..... ۱. درآمد .....
- ۴۹..... ۲. عرفان و بیداری انسان .....
- ۵۲..... ۲-۱. موانع بیداری (یقظه).....
- ۵۲..... ۱-۱-۲. پندار وسعت وقت .....
- ۵۳..... ۲-۱-۲. طول آمل و امید حیات .....
- ۵۳..... ۲-۲. آفات بیدار نشدن .....
- ۵۶..... ۳. عرفان و تهذیب نفس .....
- ۵۶..... ۳-۱. اهمیت تهذیب نفس .....
- ۵۷..... ۲-۳. توأمانی علم و تزکیه .....
- ۵۹..... ۳-۳. کیفیت تهذیب نفس.....
- ۶۱..... ۳-۴. متولیان تهذیب نفوس در جامعه.....
- ۶۳..... ۴. عرفان و کوچک دیدن خود (تواضع).....
- ۶۳..... ۴-۱. تعریف و ریشه تواضع .....
- ۶۴..... ۴-۲. تفاوت تواضع و تکبر .....
- ۶۵..... ۴-۳. تفاوت تواضع و تملق .....
- ۶۶..... ۴-۴. تواضع در میانه تکبر و تملق.....
- ۶۷..... ۴-۵. تفاوت تواضع و ریاکاری .....
- ۶۹..... ۴-۶. آثار تواضع.....
- ۶۹..... ۱-۴-۶. تواضع شرط ارشاد و تعلیم دیگران .....
- ۶۹..... ۲-۴-۶. تواضع نشانه قرب به حق .....

۷۰.....	۳-۶-۴. تواضع میزانی برای سنجش علم حقیقی
۷۳.....	۷-۴. توحید در تواضع.....
۷۵.....	۵. عرفان و تصفیه عمل (اخلاص).....
۷۵.....	۱-۵. تعریف اخلاص.....
۷۷.....	۲-۵. اهمیت اخلاص.....
۷۸.....	۳-۵. راهکار دستیابی به اخلاص.....
۷۹.....	۴-۵. دشواری حفظ اخلاص.....
۸۱.....	۵-۵. درجات اخلاص.....
۸۱.....	۶-۵. ارتباط اخلاص با نیت و حُب.....
۸۷.....	بخش سوم: عرفان و خانواده.....
۸۹.....	۱. درآمد.....
۹۰.....	۲. اهمیت خانواده.....
۹۱.....	۳. محبت به خانواده.....
۹۹.....	۴. دعا برای خانواده.....
۱۰۰.....	۵. احترام ویژه برای مادر خانواده.....
۱۰۲.....	۶. توجه به معنویت و دیانت خانواده.....
۱۰۹.....	بخش چهارم: عرفان و راهنمایان الهی (انسان کامل).....
۱۱۱.....	۱. درآمد.....
۱۱۱.....	۲. تعریف انسان و انسان کامل.....
۱۱۲.....	۳. تکامل انسان، هدف اصلی انبیاء <small>علیهم السلام</small> .....
۱۱۵.....	۴. جایگاه انسان کامل در هستی.....
۱۱۶.....	۱-۴. انسان کامل و احاطه بر عالم طبیعت.....
۱۱۶.....	۲-۴. انسان کامل، تمام دایره وجود.....

۵. ویژگی‌های انسان کامل ۱۱۹
- ۵-۱. انسان کامل، باب معرفت حق ۱۱۹
- ۵-۲. عین ثابت انسان کامل مظهر اسم الله اعظم ۱۲۱
- ۵-۳. انسان کامل و رسانیدن موجودات به فنا ۱۲۸
- ۵-۴. انسان کامل مظهر جمیع اسماء و صفات ۱۲۹
- ۵-۵. خداوند و تماشای موجودات در آینه انسان کامل ۱۳۰
- ۵-۶. انسان کامل کتاب الهی ۱۳۲
- بخش پنجم: عرفان و حکومت و سیاست ۱۳۷**
۱. درآمد ۱۳۹
۲. حکومت توحیدی ۱۳۹
۳. جدا نبودن سیاست از دیانت ۱۴۲
۴. حکومت بر مردم وسیله و نه هدف ۱۴۹
- ۴-۱. معنویت بدون حکومت کافی نیست ۱۵۰
۵. نتایج دیدگاه توحیدی در مورد حاکمیت ۱۵۱
- ۵-۱. اصلاح انگیزه‌های سیاسی ۱۵۲
- ۵-۲. محبت ورزی به مردم و سرسختی با دشمنان ۱۵۴
- بخش ششم: عرفان و دین ۱۵۷**
۱. درآمد ۱۵۹
۲. نسبت دین و عرفان ۱۵۹
۳. عبودیت هدف دین و عرفان ۱۶۰
۴. نتایج عبودیت ۱۶۲
- ۴-۱. الهی شدن تصرفات ۱۶۳
- ۴-۲. تقویت و روحانی تر شدن عبادات ۱۶۳

۱۶۴.....	۳-۴. رهایی از اسارت.....
۱۶۴.....	۵. نماز نماد عبودیت.....
۱۶۵.....	۵-۱. اهمیت نماز.....
۱۶۶.....	۵-۲. ملکوت و باطن نماز.....
۱۶۷.....	۵-۲-۱. مرا ضایع کردی خدا تو را ضایع کند.....
۱۶۹.....	۵-۲-۲. بی توجهی به باطن نماز و خسارت ابدی.....
۱۷۰.....	۵-۳. تلاش در بهبود کیفیت نماز.....
۱۷۱.....	۵-۳-۱. دستیابی به حضور قلب.....
۱۷۳.....	۵-۳-۲. چرایی عدم حضور قلب در نماز.....
۱۷۵.....	۵-۳-۳. راه علاج.....
۱۷۹.....	بخش هفتم: عرفان و مقصد انسان.....
۱۸۱.....	۱. درآمد.....
۱۸۱.....	۲. تعریف معاد.....
۱۸۲.....	۳. اهمیت معاد.....
۱۸۵.....	۴. ایمان به معاد.....
۱۸۸.....	۵. علل فراموشی معاد.....
۱۸۹.....	۵-۱. حُب دنیا.....
۱۹۱.....	۵-۲. پیروی از هوای نفس.....
۱۹۲.....	۶. حقیقت معاد.....
۱۹۴.....	۶-۱. نمونه‌ای از ملکوت اعمال.....
۱۹۷.....	فهرست‌ها.....
۱۹۹.....	کتابنامه.....
۲۰۹.....	فهرست آیات.....

۲۱۵	.....	فهرست روایات
۲۱۷	.....	فهرست اشعار
۲۱۹	.....	نمایه

پیشگفتار

ثنا و ستایش تنها مخصوص ذات احدی حق است و درود خدا بر حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و سلم و خاندان پاک ایشان که مظهر اسم الله اعظم، امام ائمه اسماء هستند.

عارفان شریف ترین علوم و عارفان الهی خداخواه ترین و پر همت ترین مردمان اند که سراسر وجود آنان مملو از عشق و یقین به خداوند متعال است. همانان که جز لقاء دوست را طلب نکرده و هدفی جز او ندارد.

پرده برگیر که من یار توام	عاشقم، عاشق رخسار توام
عشوه کن، ناز نما، لب بگشا	جان من، عاشق گفتار توام
بر سر بستر من پا بگذار	من دل سوخته بیمار توام
با وصالت ز دلم عقده گشا	جلوه ای کن که گرفتار توام
عاشقی سر به گریبانم من	مستم و مرده دیدار توام
گر کشی یا بنوازی ای دوست	عاشقم، یار وفادار توام
هرکه بینیم خریدار تو است	من خریدار خریدار توام ^۱

جایگاه معنوی امام علیه السلام

حضرت امام خمینی رضوان الله علیه یکی از برجسته ترین عارفان الهی در تمام ادوار

---

۱. سید روح الله خمینی (امام)؛ *دیوان امام*؛ ص ۱۳۵.

تاریخی بشر است. شخصیتی بزرگ که در عصر ما توحید را به متن جامعه بازگردانده و در دل‌ها زنده ساخت. عظمت امام علیه السلام تا آنجایی است که رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای علیه السلام خلف صالح ایشان در مورد مقتدای خود می‌فرماید.

رهبر کبیر عزیز و امام فقید بزرگوار ما چهره درخشانی در عالم بود و حقیقتاً مثل او را نه در این زمان و نه در زمان‌های گذشته نداشتیم و در میان چهره‌های معروف عالم بعد از انبیا و اولیا علیهم السلام شخصیتی با این عظمت و خصوصیات مثبت و جامع‌الابعاد و جامع‌الاطراف سراغ نداریم. من عقیده قاطع دارم که اگر این بزرگوار همه آن خصوصیات مثبت چون: علم و قاطعیت و هوش و شجاعت و اراده را دارا بود، ولی اخلاص و ارتباط با خدا و تنزه از شرک به معنای تجنب از اهوای خود و دیگران را نمی‌داشت، به این توفیقات دست نمی‌یافت.

این توفیقات بزرگ در زمانی به وجود آمد که تمام نشانه‌ها حکایت از انزوای دین و کهنه شدن و فرسوده شدن آن و رو آمدن تفکرات و اخلاق و شیوه‌های مادی و حاکمیت هوس‌های شیطانی و بشری در دنیا داشت. کار عظیمی که او انجام داد، این بود که در چنین دنیایی که اقیانوسی از لجن را در خود جای داده بود و افراد خجالت می‌کشیدند نام دین و ارزش‌های الهی را بر زبان آورند او توانست ارزش‌های الهی را مطرح و بزرگ کند و پرچمش را در جهان به اهتزاز درآورد. کاری که او انجام داد، جز با کار انبیا علیهم السلام قابل مقایسه نیست؛ حتی با هیچ‌یک از حرکاتی که مصلحان بزرگ کرده‌اند، قابل مقایسه نیست. قرن حاضر، قرن ظهور مصلحان بزرگ است. از نیمه‌های قرن گذشته تاکنون، چقدر مصلحان بزرگ و انقلابیون و سیاستمداران پیدا شدند و حرکات عظیمی در دنیا و یا در بخشی از آن به راه انداختند؛ درعین حال حرکت هیچ‌کدام از آن‌ها قابل مقایسه با این تحرک عظیم و رنسانس معنوی جهانی

که به وجود آمد، نیست.

در پارلمان‌های کشورهای غربی که ده‌ها سال است رسماً در آنجا دین جرم محسوب می‌شود و ترویج آن ممنوع است و به عنوان یک پدیده‌ی قدیمی و زیادی و منسوخ و از مد افتاده و مضر تلقی می‌شود، اسم خدا بر زبان‌ها آمد و نطق‌ها با «بسم الله الرحمن الرحيم» شروع شد.

در دنیای مادّی، پرچم معنویت و اسلام بلند شده است و این موفقیت، چیز کوچکی نیست. همه‌ی این توفیق‌ها، به دست قوی آن رهبر عظیم ایجاد شد. البته حرکت را ملت ایران کرد؛ اما ملت ایران را جز آن دست قوی و آن شخصیت عظیم - با همه‌ی خصال و صفات ویژه و استثنایی - کسی نمی‌توانست به حرکت درآورد.^۱

رهبر بزرگوار انقلاب علیه السلام رمز موفقیت امام علیه السلام را به توحید ایشان منحصر می‌سازد.

به اعتقاد من، مهم‌ترین و تعیین‌کننده‌ترین راز موفقیت او، همان اخلاص و توجه و اتصال به خدا بود. ایشان توانست معنای «إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ»^۲ را در عمل خود مجسم کند و به منبع لایزال قدرت الهی متصل شود. وقتی یک انسان کوچک و ضعیف و ظرف محدودی، خودش را به اقیانوس بی‌پایانی وصل می‌کند، دیگر هیچ عاملی وجود ندارد که بتواند بر او فائق آید.

اگر هر انسانی همین کار را بکند، همان‌گونه خواهد شد. البته انسان‌ها به‌آسانی نمی‌توانند این کار را بکنند؛ ولی ایشان توانست و کرد.^۳

۱. سید علی خامنه‌ای (آیت الله)؛ *بیانات در مراسم بیعت اعضای شورای نگهبان*؛ ۱۳۶۸/۰۳/۲۱.

۲. تنها از تو یاری می‌خواهیم. (الفتاحه: ۵).

۳. سید علی خامنه‌ای (آیت الله)؛ *بیانات در مراسم بیعت اعضای شورای نگهبان*؛ ۱۳۶۸/۰۳/۲۱.

تلاش در کم‌رنگ سازی جاذبه امام و تحریف او

با این وجود کاملاً بدیهی بود که بدخواهان و سودجویان در قبال اقدام توحیدی امام علیه السلام در حرکت دادن جامعه به سوی توحید ناب، ساکت ننشسته و واکنش نشان دهند. یکی از آن‌ها حمله به شخصیت امام در قالب کم کردن جاذبه یا تحریف شخصیت ایشان بوده است.

نگذارید یاد امام در جامعه کم‌رنگ بشود. همان‌طور که گفتیم، امام روح این انقلاب است؛ نگذارید یاد امام را کم‌رنگ کنند، نگذارید امام را تحریف کنند.^۱ به هر روی توسط دشمنان «سعی شده است جاذبه بی‌نظیر امام بزرگوارمان کم‌رنگ بشود»^۲ و راه مقابله با چنین اقدامی بازخوانی اصول و مبانی امام علیه السلام است.

مسئله تحریف شخصیت امام نافذ در دل‌های مردمان زیادی در کشور و بیرون از کشور، خطر بزرگی محسوب می‌شود. آن راهی که می‌تواند مانع از این تحریف بشود، بازخوانی اصول امام است. امام یک اصولی دارد، یک مبانی‌ای دارد؛ این مبانی در طول ده سال دوران حاکمیت اسلامی و پیش از آن در طول پانزده سال دوران نهضت، در بیانات گوناگون بیان شده است.

اصول امام را در این بیانات می‌شود پیدا کرد؛ این اصول را، این خطوط را کنار هم که بگذاریم، یک شاکله‌ای از امام بزرگوار تشکیل خواهد شد؛ شخصیت امام این است.^۳

---

۱. سید علی خامنه‌ای (آیت‌الله)؛ بیانات در مراسم سی‌وسومین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام؛ ۱۴۰۱/۰۳/۱۴.

۲. همو، بیانات در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام؛ ۱۳۹۸/۰۳/۱۴.

۳. همو، بیانات در مراسم بیست و ششمین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام؛ ۱۳۹۴/۰۳/۱۴.

معرفی امام خمینی رحمۃ اللہ علیہ و آثار عرفانی ایشان

سید روح الله موسوی خمینی در سی ام شهریورماه ۱۲۸۱ شمسی برابر با بیستم جمادی الثانی ۱۳۲۰ قمری در شهرستان خمین از توابع استان مرکزی از خاندان علم و فضل دیده به جهان گشوده است. از همان ماه های آغازین حیات خود با یتیمی و شهادت پدر دردمند می شود.

آغاز تحصیلات حوزوی امام رحمۃ اللہ علیہ از خمین و امتداد یافته در اراک و با نائل آمدن به مدارج بالای علمی در شهر قم به نهایت خود می رسد. برترین استاد امام رحمۃ اللہ علیہ و مؤثرترین فرد بر شخصیت ایشان عارف کامل حضرت آیت الله محمد علی شاه آبادی رحمۃ اللہ علیہ است.

در محضر چنین استادی امام رحمۃ اللہ علیہ در حدود ۲۷ سالگی کتاب مصباح الهدایه را به رشته تحریر درآورده است. در ۲۹ سالگی شرحی بر دعای ماه مبارک رمضان نگاشته است و آثار دیگری در فقه، فلسفه، اصول و دیگر دانش ها دارد.

من در هوای دوست گذشتم ز جان خویش

«در هوای دوست» بضاعتی اندک است که در حد توان خود به اندیشه های عرفانی حضرت امام خمینی رحمۃ اللہ علیہ می پردازد. این اثر محصول سلسله نشست هایی در مهرماه ۱۴۰۱ است که به درخواست و همت «موسسه آموزش عالی حوزوی امام خمینی رحمۃ اللہ علیہ فارس»، «واحد ادیان و فرق اداره کل تبلیغات اسلامی مازندران» و «موسسه معنویت تمدن ساز» برگزار و اصول و مبانی آن عارف بزرگ را در ساحت های فردی-اجتماعی و دنیوی-اخروی پرداخته و اکنون در کمتر از یک ماه به زیور طبع آراسته شده است.

هرچند پرداختن به همه ابعاد شخصیت امام رحمۃ اللہ علیہ در این اثر ممکن نبوده

است اما سعی شده مهم‌ترین اصول و مبانی ایشان به صورت مختصر با رویکرد توحید عرفانی او استخراج شود. عناوینی همچون: عرفان و مبدأ انسان (توحید)، عرفان و انسان، عرفان و خانواده، عرفان و راهنمایان الهی (انسان کامل)، عرفان و حکومت و سیاست، عرفان و دین و نهایتاً عرفان و مقصد انسان (معاد) بخش‌های این اثر را تشکیل می‌دهد.

محور اصلی در این کتاب القاء فهم درست عرفان فردی-اجتماعی و تمایز عرفان صحیح از غلط است و برای پیچیده نشدن مباحث و قابل استفاده بودن برای عموم افراد تا حد امکان از مبانی توحیدی صرف حضرت امام علیه السلام همچون وحدت شخصیه وجود سخنی به میان نیامده است.

از سوی دیگر لازم است توجه شود که مخالفت مغرضان با مبانی امام علیه السلام را صرفاً به بحث‌های سیاسی منحصر ساختن اشتباه است. لازم است بدانیم که همه فعالیت‌های امام علیه السلام محصول باورهای عرفانی ایشان است. نباید بگذاریم مبانی عقیدتی امام علیه السلام که این انقلاب برخاسته از آن است آسیب ببیند.

هرچند بدون مبالغه امام عارف و اصلی است که نمی‌توان دریای وجودش را در یک یا چند اثر معرفی نمود اما به حکم «آب جیحون را اگر نتوان کشید • هم ز قدر تشنگی نتوان برید»^۱ این وجیزه قطره‌ای از وصف آن دریای بزرگ است.

سالروز ولادت حضرت ختمی مرتبت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم و امام جعفر صادق علیه السلام

امین شمشیری - قم. هفدهم ربیع‌الاول ۱۴۴۴/۲۲ مه‌ماه ۱۴۰۱.